

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Караулової Світлани Іванівни за темою: «Теоретико-методичні аспекти управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Актуальність обраної теми. Проблема всебічного вдосконалення системи підготовки вітчизняних спортсменів до основних міжнародних змагань, зокрема до Олімпійських ігор на сьогодні є дуже актуальною.

Важливою ланкою вдосконалення системи управління підготовкою спортсменів є ефективна реалізація функціональних можливостей їхнього організму у зв'язку із загальновизнаним значенням саме функціональної підготовленості для розвитку загальної та спеціальної фізичної, техніко-тактичної і психологічної підготовленості спортсменів і досягнення високих спортивних результатів

Дисертація Караулової С.І. безумовно, є актуальною, оскільки вона спрямована на систематизацію практичного досвіду і результатів наукових досліджень для вивчення даних про структуру і функціонування окремих компонентів управління; додаткове вивчення і конкретизацію спеціалізованих тренувальних впливів на рівень функціональної підготовленості, раціонального поєднання занять різних за величиною і функціональною спрямованістю на різних етапах річних макроциклів олімпійського циклу підготовки спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції та має велику значущість для теорії і практики спортивної підготовки в олімпійському спорті.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертація виконана відповідно до теми «Вивчення адаптаційних можливостей організму спортсменів на різних етапах навчально-тренувального процесу» (номер

державної реєстрації – 0110U000683) «Зведеного плану науково-дослідної роботи на 2010-2015 рр.» Міністерства освіти і науки України і Тематичного плану науково-дослідної роботи Запорізького національного університету на 2016-2020 рр. за темою «Сучасні технології підготовки спортсменів різної спеціалізації і кваліфікації в олімпійських видах спорту», номер державної реєстрації – 0116U004848 (здобувач – керівник теми).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. На основі проведеного комплексного теоретичного аналізу й узагальнення даних науково-методичної літератури дисертантка чітко визначила об'єкт і предмет дослідження. Мета роботи відповідає методології дослідження, а поставлені завдання обумовили структуру і зміст дисертаційної роботи. Для вирішення поставлених завдань були використані адекватні методи наукового пошуку, які дозволили обґрунтувати на високому науково-методичному рівні основні положення результатів дослідження та висновки дисертаційної роботи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що уперше:

- обґрунтовано концепцію управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, яку представлено як взаємозв'язану ієрархічну систему, спрямовану на підвищення ефективності процесу спортивної підготовки до основних змагань;
- обґрунтовано науково-методичний підхід до розробки концепції, що ґрунтується на реалізації напряму вдосконалення системи контролю загального стану спортсменок на основі використання інноваційного методу комплексної експрес-оцінки рівня функціональної підготовленості та її окремих компонентів, оптимізації на цій основі способів управління з інформаційно-аналітичним забезпеченням тренувального процесу через використання сучасних досягнень ІТ- технологій;

- отримано нові наукові дані, що розширюють систему знань про управління тренувальним процесом, як інтегрального складника тренувальної та змагальної діяльності спортсменок високої кваліфікації;
- впроваджено систему модифікованого оцінювання компонентів функціональної підготовленості на рівні етапного управління тренувальним процесом на основі реєстрації показників реакцій організму на спеціалізоване тренувальне навантаження цільової спрямованості у тренувальному процесі спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції;
- розроблено та експериментально перевірено програму тренувального процесу, яка складалась з логічно-структурних схем побудови структурних компонентів (мікро-, мезо-, макроструктур) річного макроциклу з визначенням об'єктивних чинників удосконалення тренувальної та змагальної діяльності спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції;
- систематизовано комплекси спеціалізованих тренувальних засобів удосконалення спеціальної працездатності з урахуванням специфічних характеристик індивідуальної функціональної підготовленості.

Практичне значення результатів дослідження полягає у підвищенні ефективності управління тренувальним процесом завдяки застосуванню технології системи контролю на основі модифікованого способу експрес-оцінки функціональної підготовленості організму спортсменок високої кваліфікації; у розробленні й апробації експериментальної програми тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100 м, 200 м), обґрунтуванні її змісту та структури.

Результати дослідження впроваджено в діяльність Федерації легкої атлетики України, систему підготовки спортсменок високої кваліфікації СДЮШОР з легкої атлетики СК «Металург», ДЮСШ № 10, ДЮСШ «Локомотив» м. Запоріжжя, Центральної школи вищої спортивної майстерності «Колос» м. Київ, Київської обласної школи вищої спортивної майстерності,

Школи вищої спортивної майстерності м. Харків, Центру туризму, краєзнавства та спорту м. Енергодар, навчальний процес студентів Запорізького національного університету, Класичного приватного університету, Харківської державної академії фізичної культури, Запорізького національного технічного університету, навчальний процес курсів підвищення кваліфікації тренерів Центру післядипломної освіти Запорізького національного університету, що підтверджено відповідними актами.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в практичній діяльності тренерів з метою підвищення ефективності управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, а також у навчальному процесі студентів спортивних вузів України.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Дисертація повністю відповідає вимогам ДАК України щодо здобуття наукового ступеня доктора наук. Представлені друковані наукові праці є у достатній кількості та виконані на високому науковому рівні, відповідають поставленим меті та завданням дисертаційного дослідження, напрямку проведених наукових досліджень та отриманих результатів.

Основні положення дисертаційної роботи представлені в 46 наукових працях, серед яких монографія, 19 статей – у наукових фахових виданнях України (з яких 11 входять до міжнародних наукометричних баз даних), 1 – у виданні України, яке включено до міжнародної наукометричної бази, 1 – у науковому періодичному виданні іншої держави, що включене до міжнародної наукометричної бази Scopus; 10 праць – апробаційного характеру; 14 праць, які додатково відображають наукові результати дисертації, у тому числі монографія (у співавторстві), навчальний посібник, рекомендований МОН України для студентів вишів (лист № 1/11-17588 від 18.11.2013); свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір (№ 70621).

Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, семи розділів, висновків, списку використаних джерел (496, з яких 95 – закордонні),

додатків. Загальний обсяг становить 575 сторінок. Дисертаційна робота містить 33 рисунки і 115 таблиць.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок з науковими планами, темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет, окреслено методологію дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість результатів, висвітлено особистий внесок здобувача в спільних наукових працях, подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі** «Сучасний стан проблеми управління тренувальним процесом спортсменів високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігових видах легкої атлетики» проаналізовано та узагальнено дані вітчизняних і закордонних вчених із питань управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100 м і 200 м), у олімпійському циклі підготовки. Аналіз науково-методичної літератури дозволив зробити висновки про те, що в сучасних умовах значного підвищення спортивних результатів світового рівня у легкій атлетиці, зокрема у бігу на короткі дистанції (100 м, 200 м), розробка наукових основ підготовки спортсменів високого класу є однією з ключових проблем спорту вищих досягнень. Встановлено низку питань, які формують науково-прикладну проблему, що пов'язана з відсутністю цілісного наукового обґрунтування управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100 м і 200 м), у системі підготовки до основних змагань найвищого рівня.

Дисертанткою встановлено, що в наявних наукових джерелах немає достатньої інформації щодо управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції (100 м і 200 м), у олімпійському циклі підготовки.

У **другому розділі** «Методи та організація досліджень» розкрито методологію дослідження, наведено методи теоретичного та емпіричного рівнів

пізнання, що орієнтовані на досягнення мети і вирішення завдань дослідження, представлена доцільність їх використання; розкрито специфіку організації дослідження, його етапи, а також подана характеристика випробуваного контингенту спортсменок.

У **третьому розділі** «Особливості побудови системи підготовки спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції» надано характеристику структури чотирирічного циклу підготовки спортсменок, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції. Наведено експериментальні дані щодо побудови третього річного макроциклу в олімпійському циклі підготовки та особливостей планування загальних обсягів основних засобів тренування та їх парціальних складників у рамках структурних компонентів річного циклу підготовки; розроблено модельні характеристики показників фізичної працездатності, загальної фізичної та функціональної підготовленості, на основі результатів тестування провідних спортсменок світу та Європи. Представлено експериментальні результати щодо особливостей динаміки показників фізичної працездатності, аеробної продуктивності, функціональної, загальної та спеціальної фізичної підготовленості організму спортсменок у третьому макроциклі підготовки та характеру співвідношення цих показників з їх модельними характеристиками; визначено основні шляхи вдосконалення системи управління залежно від параметрів загальної підготовленості спортсменок високої кваліфікації.

У **четвертому розділі** «Основні положення концепції управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації при підготовці до основних змагань олімпійського циклу підготовки» визначено передумови формування концепції управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції; розроблено структурно-логічні схеми трьох рівнів побудови компонентів макроциклу, у яких у структурованому, систематизованому вигляді представлено: спрямованість тренувального процесу; критерії оптимізації підготовленості організму; рекомендовані найбільш раціональні засоби та методи підготовки.

У п'ятому розділі дисертації «Розробка і апробація експериментальної програми тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації у річному макроциклі олімпійського циклу підготовки» для визначення ефективності впровадження реалізаційних положень концепції управління тренувальним процесом легкоатлеток обґрунтовано експериментальну програму тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації у бігу на 100 м і 200 м у заключному четвертому, річному макроциклі олімпійського циклу підготовки, а також наведено результати оцінки ефективності її практичного застосування.

У шостому розділі «Обґрунтування ефективності концепції управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації в олімпійському циклі підготовки» на підставі аналізу науково-методичної літератури та експериментальних досліджень визначено, що вдосконалення підходів до підвищення ефективності управління тренувальним процесом легкоатлеток високого класу ґрунтується на формуванні динамічної комплексної системи, яку можна визначити як суму взаємозалежних чинників, що впливають на підвищення якості підготовки спортсменок високого класу в процесі спеціально спрямованого тренувального процесу.

У сьомому розділі дисертації «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» здійснено узагальнення даних власних експериментальних досліджень, теоретичного аналізу науково-методичної літератури і досвіду практичної роботи, що дозволило розв'язати важливу наукову проблему – оптимізацію управління тренувальним процесом спортсменок, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, що розкриває загальну методологію організації та інтерпретації результатів системи підготовки до Олімпійських ігор.

Недоліки дисертаційної роботи. Незважаючи на вагомість і вірогідність проведених досліджень, в дисертаційній роботі є певні недоліки, які, на нашу думку, не мають принципового характеру та не заперечують теоретичних і методичних здобутків автора:

1. Доцільно було б доповнити роботу ще одним завданням дослідження

щодо розробки науково-практичних рекомендацій з метою управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, оскільки достатній обсяг необхідного матеріалу представлено авторкою в основному тексті дисертаційної роботи.

2. Варто було б представити у дисертації дані отримані за результатами застосування методів опитування з 20 фахівцями (10 Заслужених тренерів України, 10 тренерів першої категорії з легкої атлетики) про методику побудови та планування річних макроциклів, засобів і методів контролю тренувального процесу, як інструментів управління підготовкою висококваліфікованих спортсменок.
3. На нашу думку, крім результатів спеціальної фізичної та функціональної підготовленостей, доцільно було б представити у роботі динаміку результатів технічної підготовленості під впливом експериментальної програми тренувального процесу.
4. Розділи 3, 5 перевантажені таблицями. Обсяг основного тексту цих розділів слід було б збільшити за рахунок викладення педагогічних аспектів управління підготовкою спортсменок, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі підготовки.
5. У роботі використовується поняття “рівень” при описі результатів спеціальної фізичної підготовленості спортсменок (розділ 3, 5, висновок 8), тоді як у таблицях, на які посилається авторка (3.21, 5.17), представлено лише показники фізичних вправ без визначення рівня (низький — високий).
6. Висновок 6 необхідно підсилити цифровими даними щодо результатів застосування методу експрес-оцінки функціональної підготовленості, що сприяло суттєвому підвищенню оперативності проведення контролю та оптимізації способів управління з інформаційно-аналітичним забезпеченням тренувального процесу.

7. Разом з науково обґрунтованими результатами у дисертації зустрічаються окремі термінологічні, фразеологічні та стилістичні неточності, але вони суттєво не впливають на зміст роботи.

Висловлені дискусійні питання, зауваження та недоліки принципово не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи, не знижують її наукового значення та практичної цінності.

Загальний висновок

Зважаючи на актуальність теми дослідження, його наукову новизну та практичне значення, використання адекватних методів, обґрунтованість висновків, вважаю, що дисертаційне дослідження Караулової Світлани Іванівни «Теоретико-методичні аспекти управління тренувальним процесом спортсменок високої кваліфікації, які спеціалізуються у бігу на короткі дистанції, в олімпійському циклі підготовки» відповідає п. 10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними з постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 року, № 1159 від 30.12.2015 року), а її авторка Караулова Світлана Іванівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання
та спорту, професор, декан факультету
фізичного виховання та спорту
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Т.Б.Кутек

Проректор з наукової і міжнародної роботи
Житомирського державного
університету імені Івана Франка,
кандидат економічних наук, доцент

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів Житомирського
державного університету
імені Івана ФРАНКА

Відгук отримано 14.09.2020р. МБМ